

לת. התנה עמו המלוה (פח) שלא יפרע אלא בפני פלוני ופלוני (פט), ואומר הלוח שפרע בפני עדים אחרים, ובאו העדים והעידו שפרע בפניהם, פטור (צ), אבל

יעשה אם העדים אינם, כתב הראב"ד שיש לו תקנה לקרוע השטר או לכתוב שובר, והמ"מ תמה על הראב"ד שאם נאמר שפסל כל העדים למה לן טענת סטראי, והש"ך הסביר דברי הראב"ד שאפילו העדים מעידים שעל אותה הלואה פרע אינם נאמנים משום שפסל כל העדים, ולא אתא לאפוקי אלא כשטוען המלוה להד"ם שאינו נאמן, דנחי דהוי כהאמינו כבי תרי ופסל כל העדים שיעידו על פרעון זה, מ"מ לא נפסלו על שקיבל ממנו מעות, ויכול לתבעו אח"כ בב"ד שיחזיר לו המעות ואם יכפור יביא עדים אלה, וע"כ ישלם לו, אבל כשטוען סטראי נאמן ומה שהעדים מעידים שפרעו חוב זה הרי פסלם, ואפילו בנאמנות כבי תרי אם יכפור ויטעון להד"ם אינו נאמן, ומ"ש בשו"ע סימן עא סעיף ה שבנאמנות כבי תרי א"צ לשלם אף אם תבעו אחר הפרעון, היינו נמי כשטוען סטראי, והאריך להוכיח שהעיקר כהרי"ף וסייעתו, וסיים דאע"פ שיש כמה ראשונים שסוברים כהרמב"ם, מ"מ אם תפס התובע אפילו בעדים יכול התופס לומר קים לי כהרי"ף וסייעתו.

עוד כתב הש"ך שאם מביא עדים שפרעו בפני אותם פלוני ופלוני שהלכו למדה"י, נאמן אף להרי"ף וסייעתו, ואע"ג דפסלינהו לכולהו עדים היינו כשאנו מקיים תנאו, אבל כשעדים מעידים שקיים תנאו, נאמנים העדים על זה, ואפילו לדעת בעל המאור דאף לענין הודאה אין עדים אחרים נאמנים, היינו כשהודה בסתם שפרעו, דהודאה ופרעון חדא מילתא, ונמצא שלא קיים תנאו, אבל כשמעידים שפרעו או הודה לו בפני אותם פלוני ופלוני לכו"ע נאמנים, אלא שבבעה"ת משמע שגם זה תלוי במחלוקת דבעה"מ והרמב"ן.

ובס"ק יח כתב הש"ך בשם שלטי הגבורים

מיחזה, כיון שאינו חייב מכח התנאי אלא משום חזקה שלא פרע שלא לפי התנאי כדי שלא להכנס לחשדות, אם טוען שפרע בפני העדים אלא שמתו, נאמן לכו"ע.

ונראה שאם הוברר שאותם פלוני ופלוני מתו או שהלכו למדה"י בתוך זמנו, לכו"ע אינו נאמן, משום חזקה שאין אדם פורע תוך זמנו.

(פח) בש"ך ס"ק טו מדייק מלשון השו"ע דגם בזה אין נ"מ בין התנה בשעת הלואה או שלא בשעת הלואה, ומועיל התנאי אף בלא קנין, והש"ך כתב שלשית רש"י והרי"ף לקמן דהוי כתנאי נאמנות כבי תרי, וכשם שהרי"ף סובר דבנאמנות כבי תרי לא מהני לאחר הלואה בלא קנין, כמ"ש בשו"ע סימן עא סעיף ב, ה"נ לא

מהני תנאי זה לאחר הלואה אלא בקנין.

(פט) כתב באמרי בינה דיני הלואה סימן סה שאם אותם פו"פ הם פסולי עדות, והלוח טוען שפרע בפניהם והם מכחישים, שאין הלוח נאמן לכו"ע, דכיון שהתנה כן הוי כאילו קיבל עליו עדותם, ובשם חידושי רעק"א כתב שנאמן הלוח, דכיון שהם פסולים אינם נאמנים להכחישו, ועכ"פ אם היו כשרים בשעת התנאי ואח"כ נעשו קרובים אינם נאמנים להכחישו, והאמ"ב השיג עליו, ומ"מ בדין השני כשנעשו אח"כ קרובים הסכים האמ"ב לדברי הרעק"א.

(צ) שו"ע סימן ע סעיף ד, וביאר הסמ"ע שלא ייחד העדים כדי לפסול עדים אחרים, אלא כדי שלא ישקר לומר פרעתי בפני עדים שידוע שמתו או הלכו למדה"י, וזהו שיטת הרמב"ם.

והש"ך ס"ק טז כתב שהעיקר כהרי"ף והרי" הלוי ושאר ראשונים החולקים על הרמב"ם, וכתב הראב"ד דכיון שאמר בפני פלוני ופלוני ה"ז כאילו פסל כל העדים חוץ מאלה, ויכול לומר סטראי נינהו, ומה שתמה הרמב"ם מה

אם לא באו האחרים והעידו, שהלכו למדה"י או שמתו אינו נאמן (צא), ואם אמר פרעתיק בפני העדים שייחדת ומתו או הלכו למדה"י, נשבע היסת ונפטר (צב).

הוא הדין

אוצר החכמה

לו. מודה הלוח שלא פרע, אבל טוען שלא יפרע עד שיבאו העדים שייחד שמתו או הלכו למדה"י, אין שומעין לו, אלא פורע בפני ב"ד ונותנים לו כתב שפרע (צג).

לרבותא כתב כן, דלא תימא שאינו נאמן שהיה לו ליקח מהם כתוב וחתום, ובנה"מ חולק, שהרי היה לו לפרוע בפני ב"ד, ובחידושי רעק"א סובר כהט"ז, אלא במ"ש דלרבותא נקט, כתב רעק"א שבפשוטו יש לומר דהמחבר מיירי דידיעין שמשעה שמתו לא פרע, ועי' אמרי ברוך.

עוד כתב רעק"א שאם אותם שייחד מתו והוא טוען שפרע בפני אחרים ומתו, אם נאמן במיגו דפרעתיק בפני אותם שייחדת, וכתב דתליא בפלוגתא שהביא הסמ"ע בס"ק יג, ובשם כנה"ג כתב דלכו"ע אינו נאמן, וגם בהגהות אמרי ברוך מסתפק בזה.

(צג) שו"ע סימן ע סעיף ד, ואז לא יוכל לטעון סטראי, והט"ז הקשה למה לפני ב"ד ולא סגי לפני עדים אחרים, ותירץ שצריך שיהא בידו כתב וזה דוקא כתב ב"ד אבל כתב עדים הוי מפי כתבם, וגם הש"ך הקשה כן, שהרי לשיטת הרמב"ם גם בעדים אינו יכול לטעון סטראי, וע"כ מפרש הש"ך דבעינן בפני ב"ד מפני שחושש שמא ימותו העדים ואינם רשאים לכתוב בלא צווי המתחייב, ובחידושי רעק"א תמה הרי יכול לומר להם כתובו ויהיה שטר כשר לכו"ע.

ובקצה"ח הקשה דהא מבואר בשו"ע סימן פא סעיף כט וכן ברמ"א סימן לט סעיף ג, דבמוחל א"צ לומר כתוב, משום דניחא ליה, וא"כ ה"נ ודאי ניחא ליה, ויכולים לכתוב בלא צווי המתחייב ויש לו דין שטר, וע"כ כתב

בשיטת הרמב"ם והשו"ע שלא פטרו אלא כשאמר אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני, אבל כשאמר אל תפרעני אלא בפני אנשים חשובים, כגון ת"ח וכדומה, אפילו באו עדים אחרים שפרע בפניהם לכו"ע אינו נאמן, והש"ך כתב שאין חילוק בזה, ולשיטת הרמב"ם נאמן ופטור.

ומ"ש הרמ"א על דברי המחבר בשם המרדכי שהמלח יכול לטעון שעל חוב אחר קיבל המעות (טענת סיטראי), הואיל ולא פרע בפני פלוני ופלוני שקבע, כתב הש"ך ס"ק יט שמדברי הרמ"א משמע שאפילו באו עדים אחרים והעידו שפרעו בפירוש על חוב זה יכול לטעון סטראי, וזה אינו לשיטת השו"ע שפסק כהרמב"ם וסייעתו, שהרי לשיטתם לא פסל שאר עדים, ולמה לא יהיו נאמנים שפרע חוב זה, ואפילו אם נאמר דהרמ"א איירי כשפרע סתם, קשה מנ"ל להרמ"א כן, דאפשר שהמרדכי ס"ל בשיטת הר"ף וסייעתו שיכול לטעון סטראי, וכמ"ש לעיל, ולכן נשאר בתימה על הרמ"א שכתב כן על דברי המחבר ולא כתב בלשון יש אומרים, ועי' כנה"ג.

(צא) שו"ע שם, ופשוט דלאו דוקא שהלכו וכו', אלא כל שלא באו והעידו כדבריו אינו נאמן.

(צב) שו"ע שם, שהרי אומר שקיים תנאו, וכתב הט"ז שנראה פשוט שאפילו אומר פרעתיק ביני לבינך נאמן, כיון שלא היה יכול לקיים תנאו לאחר שמתו, והא דנקט פרעתיק בפניהם

לז. אמר לו אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוגי, ופרע לו בינו לבינו, והמלוה מודה, ⁰¹²⁴⁵⁶⁷אלא שהמלוה טוען שנאנסו המעות והוא נתכוון לקבלם בתורת פקדון, עד שיבואו אותם עדים, וממילא חייב הלוח לפרוע לו, אין בדברי המלוה כלום (צד).

אוצר החכמה

לח. התנה המלוה (צה) שיחא נאמן בכל עת שיאמר שלא פרעו, והלוח טוען שפרעו, נוטל המלוה בלא שבועה, אפילו במלוה על פה (צו), אבל אם הביא הלוח עדים שפרע בפניהם, פטור (צז).

לט. התנה עמו שיחא נאמן כשני עדים, אע"פ שהלוח מביא עדים, ואפילו מאה עדים שפרעו, אינו נאמן וגובה ממנו בלא שבועה (צח), אבל

יצירה חסמה

0124567

סעיף ב שאפילו תוך זמנו, כל שאין חשש חילוף מטבע חייב המלוה לקבל הפרעון, ותיירץ דשאני התם שקבעו זמן ממש וקביעת הזמן הוא לטובת הלוח, אבל הכא קביעת הזמן הוא לטובת המלוה, ולכן אינו חייב לקבל תוך זמנו, ועי' בט"ז. (צה) בשו"ע סימן עא סעיף ב כתב דתנאי דנאמנות שנעשה בשעת הלואה א"צ קנין, אבל שלא בשעת הלואה לא מהני בלא קנין, ועי' בנו"כ שם, וברמ"א שם סעיף א כתב דדוקא בשיש עדים שהאמינו עליו, אבל אי ליכא עדים והלוח מודה שהאמינו אלא שטוען שפרעו, נאמן במיגו דאי בעי אמר שלא האמינו עליו, ועי' בנו"כ שם, וכתב בכנה"ג סימן סט שאם יש ספק אם היה קנין או אם היה בשעת מתן מעות אמרינן יד בעל השטר על התחתונה, ועי' בכנה"ג סימן עא, ובר"ג כלל עא.

ובשו"ע שם סעיף כא מבואר שיש גם דין נאמנות מהמלוה ללוח שיחא נאמן לטעון פרעתו, ועי' שו"מ וגו"כ שם.

(צו) שו"ע סימן עא סעיף א, ועי' אמרי בינה דיני הלואה סימן סו.

(צז) שו"ע שם, ועי' בנו"כ שם אם מביא עד אחד שפרע בפניו, ועי' אמרי בינה דיני הלואה סימן סו.

(צח) שו"ע סימן עא סעיף א, דהו"ל תרי ותרי

הקצה"ח שאם אמר אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוגי, כל שלא באו אותם עדים ה"ז כתוך זמנו, ולכן אמרו שיפרע בב"ד, שהרי על ב"ד לא התנה, וה"ז לאחר זמנו.

יצירה חסמה

ובנה"מ כתב דאע"פ שבשובר קי"ל בסימן פא סעיף כט שא"צ לומר כתובו, מ"מ אפשר שימחה מלכתוב, ובשם התומים כתב שתמה סוף סוף לא יפרע לו בלי שובר, והנה"מ תירץ דודאי שובר דכתב ידו מהני, והמחבר בא להשמיענו דשובר מב"ד מהני אף לדעת הרי"ף, שלא פסל בתנאו רק עדים אחרים ולא ב"ד, ועי' נחל יצחק.

(צד) שו"ע סימן ע סעיף ה, ופירש הסמ"ע בשם רש"י שאפילו אומר שהיה בלבו כן בשעת קבלת המעות, הו"ל דברים שכלב שאינם דברים, ולפי"ז אם אמר בפירוש בשעת קבלת המעות שלשם פקדון מקבלם לא הוי פרעון וכיון שנאנסו פטור, וכתב הסמ"ע דלא דמי להא דסימן קב סעיף ב שאפילו אמר המלוה בפירוש לא אקבל בתורת פרעון, והלוח זרקם לפניו בתורת פרעון חשיב פרעון ונפטר הלוח, דשאני הכא שיכול המלוה לומר דכל זמן שלא באו פלוני ופלוגי ה"ז כתוך זמנו, והסכימו עמו הש"ך והב"ח, ובקצה"ח הקשה דהא קי"ל בסימן עד

אם האמינו עליו כשלשה, ופרע בפני ארבעה, נאמן (צט).

סטראי

ספדקאס

מ. המוציא שט"ח מקוים (ק) על חבירו, ומוען הלוח פרעתיך, ואומר המלוח אמת שפרעת לי, אבל אותן המעות קיבלתי על חוב אחר בעל פה שהיה לי עליך (קא), ושטר זה לא נפרע, אם לא פרע לו בפני עדים ויש בו נאמנות, גובה ^{הוא} בו בלא שבועה (קב), ואם אין בו נאמנות נשבע המלוח ונוטל (קג), ואם ידוע שפרע לו מקצת הדמים על חוב זה, אינו יכול לומר על השאר שפרע על חוב אחר (קד).

א"ת 1234567

מא. פרע לו בפני עדים והעדים מעידים שפרע, אבל לא הזכיר שפרע בשביל שט"ח זה, והמלוח מוען שפרע לו חוב אחר, יש אומרים שהשטר בטל (קה),

שאפילו תובע הלוח שישבע, פטור משבועה קודם פרעון, שהרי יש בו נאמנות.

(קג) שו"ע שם, ומשמע מדברי הפוסקים שנאמן במיגו דלהד"ם, ואעפ"כ צריך שבועה, וכתב ^{הוא} הסמ"ע סק"ג דאע"פ שלא טען הלוח שישבע

אנן טענינן ליה, כיון דאיכא ריעותא לפנינו במה שהודה לו, וכדין פוגם שטרו בסימן פד סעיף א, והש"ך סק"ד חולק וסובר שבלא טענת הלוח אין משביעין אותו, כיון שיש לו מיגו דלהד"ם.

(קד) רמ"א שם סוף סעיף ג.

כתב בבנה"ג שאם הערב פרע למלוח אינו יכול לומר סטראי.

(קה) שו"ע סימן נח סעיף ב (וכ"ש כשהזכיר שפורע עבור שט"ח זה בהסכמת המלוח, דפשוט דלכו"ע השטר בטל), דליכא מיגו דלהד"ם, משום דאיכא עדים, וכתב הש"ך סק"י שישבע הלוח היסת ונפטר.

כתב הסמ"ע סק"י שאם יש בשטר נאמנות למלוח כבי תרי, נאמן בטענת סטראי, שהרי יכול להכחיש העדים מכח הנאמנות שלו, כמ"ש

ומועיל נאמנות, ואפילו מאה, דתרי כמאה, וכתב הרמ"א שאפילו יש ללוח מיגו לפטרו, אינו נאמן במיגו במקום נאמנות, ועי' בנו"כ שם. (צט) שו"ע שם, דכיון שירד למנין לא אמרינן תרי כמאה.

שאר דיני נאמנות מבוארים בסימן עא ובאחרונים שם.

(ק) כתב הש"ך סק"א דה"ה אם אינו מקוים עתה, אם יקיימו אח"כ יהא נאמן בטענת ^{הוא} סטראי שטען לפני הקיום, וכמו שמצינו בסימן פב סעיף א גבי שאר טענות שאינו נאמן באינו מקוים, שאם קיימו אח"כ ה"ז ככל השטרות.

(קא) עי' סמ"ע סק"א, ומבואר לקמן סעיף ד ובסימן פג סעיף ב שאף לכתחלה יש אופנים שיכול המלוח לומר שמקבל הפרעון על חוב אחר, ונתבאר בדיני הלואה פרק ד סעיף כט ול.

(קב) שו"ע סימן נח סעיף א, והוא טענת סטראי (וסיים השו"ע שאם אח"כ יתבענו הלוח שלקח ממנו שלא כדין, נשבע המלוח שבועת היסת ונפטר), וכתב הסמ"ע דקמ"ל דלא אמרינן כיון שהודה שנפרע איתרע השטר, וכתב הש"ך סק"ג

בש"ע סימן עא סעיף א, ואע"פ שאפשר דניהא ליה בטענת סטראי שאינו מכחיש העדים בפירוש ואינו ברור שמשקר, ממה שיכחישם בפירוש, מ"מ דוחק הוא, דכיון שהאמינו נאמן בכל מה שיאמר, ואפילו יש ביד הלוח כתב יד המלוה שפרע לו כו"כ, לא מהני נגד נאמנות כבי תרי, כדמוכח מלשון הש"ע בסימן עא סעיף ג, דדוקא כשיש עדים שהורה בפניהם שנפרע מהני נגד נאמנות, אבל לא בענין אחר, וכן מוכח בדברי הרמ"א סימן ע סעיף ד גבי אמר לו אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני, ופרעו בפני עדים אחרים, שכתב הרמ"א שנאמן המלוה לומר סטראי (עי' לעיל הערה צ), ובס"ק יא כתב הסמ"ע שבלא נאמנות, או אפילו בנאמנות סתם (דלא כבי תרי), אינו נאמן לומר סטראי נגד כת"י המלוה, ועי' כנה"ג.

והש"ך ס"ק יא הביא בשם שו"ת הר"א ששון שהוכיח מדברי התוס' שאפילו נגד עד אחד ליכא מיגו משום דלא חציף להכחיש העד, ובשם הרא"ש כתב שאפילו נגד עדים פסולים אינו נאמן במיגו להכחישם, משום דניחא ליה לטעון דבר שאינו מכחיש, ומ"מ מסיים הר"א ששון שאם יש עדים שקיבל הפרעון עבור חוב זה, נאמן במיגו, שהרי גם בטענת סטראי הוא מכחיש העדים, והש"ך דחה הוכחת הר"א ששון מדברי התוס' דדוקא כשצריך לישבע להכחיש העד אינו נאמן במיגו, וגם מה שהביא מתשובת הרא"ש דחה הש"ך שבנדון הרא"ש גוף הטענה לאו טענה מעלייתא, אבל טענת סטראי במקום נאמנות הוי טענה מעלייתא.

עוד כתב הש"ך דמ"ש הב"ח שבנאמנות כבי תרי צריך שבועה, משום דלא אמרינן מיגו, ונפטר בשבועה, חולק הש"ך, דלא שייך מיגו לאפטורי משבועה אלא כשהייב שבועה מצד הדין אלא שאתה בא לפוטרו מטעם מיגו כזה אמרינן שאינו נפטר משבועה ע"י מיגו, אבל כזה שיש נאמנות כבי תרי, ה"ז כאילו עדים מעידים שלא פרעו, ומעיקר הדין אינו חייב שבועה,

כשם שאילו פרעו בינו לבין עצמו פטור משבועה בטענת סטראי, אא"כ טוען הלוח שישבע, שבוה אמרינן שאין אומרים מיגו לפוטרו משבועה.

ובמ"ש הסמ"ע שגם נגד כת"י המלוה נאמן המלוה בנאמנות כבי תרי, כתב הש"ך שאין דבריו מוכרחים, דכיון שאינו יכול לטעון סטראי אלא מכח מיגו דלהד"ם, הרי כתב ידו הוי כמאה עדים ואינו יכול לטעון להד"ם, וממילא אינו נאמן בטענת סטראי, ועוד שבכתב ידו ביטל נאמנותו, והוכיח הש"ך בדבריו מדברי הפוסקים, ומה שהביא הסמ"ע מדברי הרמ"א בסימן ע דחה הש"ך דהתם אע"ג דלית ליה מיגו, מ"מ כיון שאמר לו אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני, והוא לא קיים תנאו, נמצא שטענת סטראי טענה מעלייתא היא, ומוכח שאומר אמת, כיון שלא פרע לו בפני פלוני ופלוני, ובפת"ש סק"ג כתב בשם שו"ת עבודת הגרשוני שהסכים עם הסמ"ע בדין כת"י במקום נאמנות כבי תרי.

ומסיים הש"ך שמדברי הפוסקים מבואר שאם פרעו בפני שני עדים איתרע שטרא, והיינו אפילו כתב לו נאמנות.

כתב הש"ך ס"ק יב בשם הרשד"ם שמצדד לומר דדוקא כשהעדים מעידים שפרע לו כסכום השטר, אבל כשמעידים שפרעו פחות מסכום השטר אין השטר בטל, והש"ך כתב שמדברי בעה"ת והטור בסימן ל לא משמע כן, וגם בכנה"ג מסתפק בזה, ובנה"מ חידושים סק"ח מסתפק כשפרעו יותר מסכום השטר, ונשאר בצ"ע.

בש"ך ס"ק יג כתב בשם בעה"ת שמסתפק כשאינו טוען סטראי דהיינו חוב בע"פ, אלא טוען המלוה על שטר אחר קיבלתי הפרעון והחזרתי לך אותו שטר, והעלה הבעה"ת דסו"ס לית ליה מיגו דלהד"ם כשפרע לו בעדים ואינו נאמן, והוסיף בעה"ת שמדברי הר"י הלוי משמע שאף בלא מיגו דלהד"ם נאמן במיגו שקיבל

המענות בתורת מתנה, והש"ך כתב שגם הר"י הלוי מודה שאינו יכול לומר טענת מתנה אלא כשהעדים מסופקים אם נתנם לו בתורת פרעון או בתורת מתנה, אבל כשהעדים יודעים שנתנם לו בתורת פרעון, אין כאן מיגו דמתנה, ועי' בנה"ג.

ובסימן ל ס"ק לא כתב גם הסמ"ע שגם במלוה בשטר שטוען סטראי והחזירתי לו השטר אינו נאמן, אלא שמסתפק כשדוע בעדים שחייב לו חוב אחר בע"פ או בשטר, אם גם בזה אינו נאמן בטענת סטראי, והעלה עפ"י דבריו בפרישה שאינו נאמן.

ובנה"מ סימן נח סק"ו הביא דברי הסמ"ע וכתב בשם המשל"מ דתליא בפלוגתא, עיי"ש. **ובאמרי** בינה דיני הלואה סימן מב הביא בשם המשל"מ שאם פרעו בפני עדים ואינם זוכרים זמן הפרעון, ואפשר שהיה קודם השטר, שגם בזה אמרינן איתרע שטרא, והאמ"ב חולק, עיי"ש.

עוד כתב שם בשם המשל"מ שאם השטר שמוציא היה תוך זמנו נאמן המלוה לומר סטראי, ועי' בדבריו שם.

ובבעה"ת כתב בהא דאינו נאמן לומר החזירתי לך את השטר, משום שאין להניח את הודאי (והוא השטר שלפנינו) ולסמוך על הספק (היינו במה שטוען שהיה עוד שטר), וכתב בנה"מ סק"ז שהרא"ש נתן טעם אחר בהא דאינו נאמן בטענת סטראי משום שהלוח לא מניח מלוה בשטר ופורע מלוה בע"פ (לכאורה לאו ביד הלוח הוא, שהרי המלוה יכול לומר אני מקבל הפרעון על המלוה בע"פ), וכתב הנה"מ שלפי טעם הרא"ש דוקא בסטראי דמלוה בע"פ אינו נאמן, אבל במלוה בשטר אחר אפשר דשפיר נאמן, ותירץ הנה"מ דהרא"ש מודה לטעם בעה"ת, אלא שהוקשה לו מהא דמבואר בגמרא שבלא עדים נאמן בטענת סטראי משום מיגו דלהוד"ם, ולמה לי מיגו, הא טענת סטראי עצמה טענה טובה

היא, ועי' כתב הרא"ש דבלא מיגו טענת סטראי אינה טענה טובה משום דלא שביק מלוה בשטר ופורע מלוה בע"פ, כי אם במיגו דלהוד"ם, וטעם בעה"ת הוא אף בשני שטרות כשפרעו בעדים, איכא נמי ריעותא בטענת סטראי.

עוד כתב הנה"מ שאם הזכיר בשעת פרעון את השטר, והמלוה טוען שפרע על שטר אחר והחזיר לו השטר, פשיטא שאינו נאמן, ואפילו תפיסה בעדים לא מהני, משום דהוי כאומר שטר לך בידי פרע שאינו יכול לגבות בשטר אחד עד שיוציא שני השטרות, כמבואר בסימן סה סעיף כג וברמ"א סימן נד סעיף ג (עי' פרק י סעיף כד).

כתב בנה"מ חידושים סק"ט כמה חידושים כדיני סטראי ואעתיק דבריו, גם אם עדי הפרעון אינם זוכרים זמן הפרעון ואינם יודעים אם היה קודם זמן השטר, השטר בטל. אם שנים מעידים שפרע ושנים מעידים שהיו סטראי ה"ז כשנים מעידים שפרע ושנים מעידים שלא פרע, אם המלוה בשטר היה תוך זמן הפרעון נאמן לומר סטראי. כתב הסמ"ע סק"י ובש"ך סק"ט טו דהא דאינו נאמן בטענת סטראי היינו דוקא כשב' החובות הם למלוה עצמו, אבל אם חוב אחד חייב למלוה וחוב שני לאחר והמלוה בא מבח' הרשאה מהאחר, והמלוה טוען שהמענות שקיבל הם עבור החוב שהוא שלו, נאמן בכך, משום שיכול לומר אהרנא הרשאה למשלח, וההרשאה בטלה, והמענות שקיבל הוא עבורו, ונאמן עליו בשבועה, והדברים צריכים ביאור, ועי' גה"מ סק"ת, ולענ"ד צ"ע עוד שלאחר שקיבל עבור המורשה וזכה עבורו מה מהני החזרת ההרשאה.

ובחידושים סק"ט כתב הנה"מ עוד בטעם הדבר שלא היה ללוה לפרוע למורשה מבלי שיקח ממנו השטר ואם הזכיר הלוח למורשה ענין השטר אז המורשה חייב להחזיר המעות ללוה.

ויש אומרים שאין השטר בטל לגמרי רק שאין גובים בו, ואם תפס אין מוציאין מידו (ק').

מב. אם אין העדים מעידים שראו שנתן לו בתורת פרעון על חוב, אלא שראו שנתן לו ואינם יודעים אם בתורת פרעון או בתורת מתנה (ק'), אם המלוה טוען להד"ם, הרג-הוחזק כפרן והשטר בטל (קח), ואם טוען סטראי נינהו ע"ח חוב אחר, יש אומרים שנאמן המלוה בשבועה וגובה מה שכתוב בשטר (קט), ויש אומרים שאף בזה איתרע השטר (ק').

מג. טוען הלוח שפרע לו בפני עד אחד, השטר קיים (קיא).

דאע"ג דלא אמרינן מיגו להוציא, במקום שיש שטר גמור אמרינן, ומכאן למד הש"ך שם שבחוב בעל פה, אע"פ שיש לו מיגו דמתנה אינו נאמן לומר סטראי, משום דהוי מיגו להוציא. (קי) רמ"א שם, וסיים דכן עיקר שהמוציא מחבירו עליו הראיה, וביאר הסמ"ע ס"ק טו הטעם דמתנה לא שכיחא ובפרט במקום שחייב לו, ואין דרך לתת מתנה לפני שיפרע חובו, ומלשון הרמ"א שכתב איתרע שטרא וגם ממ"ש דהממע"ה, נראה שאין השטר בטל לגמרי, אלא שאין גובין בו, ומ"מ אם תפס אין מוציאין מידו, וכדלעיל.

וכתב בנה"מ שלפי"ז צריכים העדים לידע שזמן גתינת המעות היה אחר זמן השטר, משא"כ כשראו שנתן לשם פרעון, ועוד כתב דהיינו דוקא כשנתן מעות בסתם, אבל אם נתן מטלטלין סתם בעדים, יכול לומר שהחזיר לו פקדון, כיון שלא ראו ששמו המטלטלין לפרעון. (קיא) רמ"א סימן נח סעיף ב, ונאמן המלוה לומר סטראי נינהו, וכתב הסמ"ע שאם יש בו נאמנות א"צ אפילו שבועה, והש"ך ס"ק כו כתב שאפילו כשאין בו נאמנות פטור משבועה, רק כשטוען הלוח שישבע, ועי' בש"ך ובנו"כ שם אמאי לא חשיב כמחויב שבועה ואין יכול לישבע, כהך דנסכא דר' אבא, ועי' בנה"מ

(קו) רמ"א שם, וסיים שכן נ"ל עיקר, וכתב הש"ך ס"ק יז דכיון דלא קרעינן ליה, לא אמרינן ללוח שישבע היסת, שאינו בדין להשביע והשטר ישאר ביד המלוה, אלא שאם רוצה המלוה שישבע יחזיר לו שטרו, ועי' אמרי בינה דיני הלואה סימן מא וסימן מב.

(קז) ברמב"ם פ"ו מה' טו"נ הלכה א כתב שאם נתן לו מתנה כנגד החוב אינו נפטר מחובו, ובש"ך סימן עב ס"ק קלו מפרש בדעת הרמב"ם שאם נתן לו מתנה גמורה כנגד החוב נפטר מחובו, ובאור שמח שם תמה על הש"ך, ומפרש דברי הרמב"ם דמ"ש כנגד החוב היינו שנתן הלוח למלוה סתם מתנה בסכום החוב, ובוזה לא נפטר מחובו, אבל אם פירש שנתן לו מתנה כנגד החוב אפשר שנפטר מחובו.

(קח) שו"ע סימן נח סעיף ב, וזה אליבא דכו"ע, שהרי הוא מכחיש העדים, וקרעינן לשטרא, ש"ך, והש"ך ס"ק כ הביא מחלוקת הפוסקים אם הלוח חייב שבועה, והש"ך הכריע דחייב שבועה, דנהי שהוחזק כפרן במה שטוען להד"ם, אבל יתכן שחייב לו ממקום אחר, ועי' נה"מ סק"י, ובחידושי רעק"א.

(קט) שו"ע שם, שהרי לא פרעו בפני עדים, ומיגו שהיה יכול לומר מתנה נתן לי, נאמן לומר סטראי נינהו, וכתב הש"ך סימן פב ס"ק כט

מד. עד אחד ועד אחד מצטרפין, שאם ע"א אומר שפרע מנה בניסן וע"א מעיד שהודה שפרע מנה בתשרי, או שע"א אומר בפני הודה המלוה שנפרע מנה בניסן וע"א מעיד שהודה שנפרע מנה בתשרי, ה"ז כשני עדים מעידים שפרע מאתיים, ואינו יכול למעון סטראי (קיב).

מח. הפוגם שטרו, שהיה לו שטר בסך אלף זוז והלוה טוען פרעתי כולו והמלוה טוען שלא נפרע אלא מקצתו, אין הלוה חייב לפרוע אלא כשישבע המלוה שבועת המישנה (קיג), ואם יש בשטר נאמנות נוטל בלא שבועה (קיד), ויש אומרים שאם הוא תוך זמנו נפרע בלא שבועה (קטז).

מו. אם כתוב הפרעון בתוך השטר בין השיטין אינו חשוב כפוגם שטרו לחייבו שבועה (קטז).

מז. היה הפרעון כתוב בתוך השטר על מקום הגרר והלוה טוען שפרע יותר אלא שהמלוה מחק וכתב סכום פחות, אם הכתב הוא כת"י של הלוה אינו נאמן (קיז).

מח. הוציא שטר על אלף זוז והלוה טוען פרעתי כולו, והמלוה טוען שהחוב מתחלה לא היה אלא חמש מאות אלא שהאמינו שלא יתבע הסכום הכתוב

ה שאם מת המלוה ולא נשבע אין היורשים יכולים לגבות, שאין אדם מוריש שבועה לבניו, ועי' סמ"ע וש"ך שם.

(קיד) שו"ע שם.

(קטז) שו"ע שם סעיף ב, דחוקת דאין אדם פורע תוך זמנו מסייע למלוה, והאחרונים הביאו בשם המ"מ שמפקפק ע"ז, שהרי איתרע חזקה זו בהודאתו שפרע מקצת, ועי' קצוה"ח שם סק"א, ועי' נחל יצחק.

(קטז) שו"ע סימן פד סעיף ג, שכשהפרעון בתוך השטר ה"ז כאילו מתחלה נכתב על הסכום הנשאר, ועי' ש"ך סק"ד, וכתב הסמ"ע שאם תובע הלוה שישבע, משביעין אותו כדין שטר שלא נפגם, וכמבואר לעיל סעיף ו.

(קיז) שו"ע סימן פד סעיף ג, שאין לומר

חידושים ס"ק יג שהעלה כמה חידושים, ועי' אמרי בינה דיני הלואה סימן מד.

(קיב) שו"ע סימן ל סעיף ח, וכתב הסמ"ע סק"ל דבסימן נח סעיף ב יש פלוגתא בין המחבר והרמ"א בשני עדים מעידים שפרע אם השטר איתרע לגמרי או רק לענין שלא יוכל לגבות בו (עי' לעיל סעיף מא), ושם סתמו הטור והרמ"א ולא הביאו דעתם בזה, וע"כ כתב הסמ"ע דאה"נ שגם בסימן ל נחלקו, אלא דקמ"ל דעכ"פ אינו יכול לטעון סטראי ולגבות בו, או שסמכו על מ"ש בסימן נח בדיני סטראי.

(קיג) שו"ע סימן פד סעיף א, שאע"פ שפרעון המקצת היה בעדים או בשובר, לא אמרינן שאם פרע יותר היה ג"כ פורע בעדים או בשובר, ועי' עוד בשו"ע ונו"כ שם, וכתב בשו"ע שם סוף סעיף

בשטר, המלוה נאמן בלא שבועה, וא"כ תובע הלוה שישבע (ק"ח), אבל אם טוען שהעדים טעו וכתבו אלף במקום חמש מאות, נשבע הלוה היסת ונפטר (ק"ט).

מט. עד אחד מעיד על שטר שהוא פרוע לא יפרע אלא בשבועה (קכ), ואם הוא תוך זמנו נפרע בלא שבועה (קכא).

טענת משטה אני בכ בהודאה

ג. האומר לחבירו מנה לי בידך והנתבע הודה לו בפני עדים שחייב לו, ואח"כ כשבא לתבוע חובו מחמת ההודאה השיב הנתבע לא נתכונתי להודות על החוב אלא משטה הייתי בכ, נאמן (קכב), וצריך לישבע היסת שכונתו היתה רק להשטות וגם שאינו חייב לו כלום (קכג).

בשם הטור שיכול לומר כשם שהשטית בי לתבוע ממני דבר שאינו, כך השטיתי אני להודות על דבר שאינו חייב לך, ועי' להלן.

ויש לדון באופן שניכרים הדברים שלא נתכוין להשטות בשעת הודאה, ובפרט כשהתביעה לא היתה בדרך השטאה וידוע שאין דרכו של המודה להשטות, אם גם באופן זה מהני טענת משטה, ונראה שסתם בני אדם אינם משקרים, ואם טוען שאינו חייב לו דברים בגו שאינו חייב, אלא שאינו נאמן בכך בלא אמתלא, וכיון שטוען שלא נתכוין אלא להשטות משום שתבעו דבר שאינו, האמינוהו בכך, אבל אם ניכרים הדברים שבאמת הודה, יש לדיין לדייק היטב בזה, וכיוצא בזה בטענת שלא להשביע, וצ"ע.

(קכג) שו"ע וסמ"ע וש"ך שם, דשבועה שנתכוין להשטות צריך, דאל"כ הרי חייב לו בהודאתו, ושבועה שאיני חייב צריך נגד התביעה הקודמת שגם בלי הודאתו היה חייב שבועה, וכתבו שכולל שני הדברים בשבועה אחת.

כתב הש"ך סק"ב דהיינו כשטוענו ברי, אבל כשתובע שמא, אין משביעין אותו דטענינן ליה

שהמלוה זיף, שהרי כתב ידו של לוח הוא. **(ק"ח)** שו"ע סימן פד סעיף ד (וכן סימן מז סעיף ב, וכתב הש"ך שם דאירי שאינו חב לאחרים בהודאתו, כמבואר בשו"ע שם סעיף א, עי' לעיל סעיף כז), וכתב הסמ"ע שהמלוה נאמן במיגו, ואין זה מיגו להוציא כיון שהשטר בידו. **(ק"ט)** שו"ע שם, שהרי מודה שהעדים חתמו על שקר, ואינו נאמן במיגו דהוי מיגו להוציא, והשטר חספא בעלמא, ועי' ש"ך שם סק"ה ובקצה"ח סק"ב.

(קכ) שו"ע סימן פד סעיף ה, עי' בנו"כ שם, וכתב בשו"ע שם שאם מת המלוה ולא נשבע אין חזירשים גובים בו, ועי' סמ"ע וש"ך שם, דאין אדם מוריש שבועה לבניו, ועי' שו"ע סימן קח פרטי הלכה זו דאין אדם מוריש שבועה.

(קכא) שו"ע שם, ועי' נו"כ שם, ובקצודה"ח שם סק"ד הקשה למה לא ידא ע"א נאמן לומר פרעו תוך זמנו, ותירץ שמדינא אין כאן שבועה דע"א במקום שטר, משום דהוי שעבוד קרקעות, והשבועה אינה אלא להפיס דעתו, ובתוך זמנו הקילו.

(קכב) שו"ע סימן פא סעיף א, וכתב הסמ"ע

נא. לא טען הנתבע טענת משטה אין טוענים עבורו (קכד), אבל ליורשי הנתבע טוענים (קכה).

נב. יש אומרים שאם טוען הנתבע להדי"ם, והיינו שטוען שלא הודה לו (קכו), פטור, משום דטענינן ליה טענת משטה, ויש אומרים שגם בלהדי"ם אינו נאמן אלא כשטוען אח"כ שנתכוין בהודאתו להשמות (קכז).

נג. יש אומרים דה"ה אם טוען טעיתי בהודאתי נאמן (קכח).

למימר שנתכוין אז להשטות ולכן אינו זוכר. **ובש"ך** סק"ג מדייק מלשון השו"ע שאפילו לא חזר וטען משטה אני כך אינו חייב, ואע"ג דלא טענינן ליה טענת משטה, וכדלעיל, היינו כשמודה שהודה, אבל בטענת להדי"ם טענינן ליה שבודאי היה משטה בו כשהודה, דמילי דכדי לא דכירי אינשי, וכתב הש"ך שכל הפוסקים ס"ל כן, ודלא כהגידולי תרומה בדעת בעל התרומות דהיינו דוקא כשטוען אח"כ משטה, ובקצה"ח סק"ב הביא מכמה ראשונים דס"ל כדעת הגדו"ת שאף בטענת להדי"ם צריך שיטעון אח"כ משטה, ולכאורה אם טוען משטה למה לי טענת להדי"ם, ומדברי הפוסקים נראה לשיטה זו דאע"פ שאינו טוען משטה אלא לאחר זמן, מהני לחזק טענת להדי"ם.

ועדיין צ"ע לדעת הסמ"ע והש"ך שאף בלא טענת משטה מועיל טענת להדי"ם, מה הועיל לנו הטעם שאינו זוכר מילי דכדי, סוף סוף יש עדים שהודה, ואף אם אינו זוכר, נהי דלא הוחזק כפרן, למה יפטר מלשלם, והרי עדים מחייבים אותו ממון אף כשאינו זוכר, ומה תלוי מוחזק כפרן לחיוב תשלומין, ועוד שאפילו אומר בפירוש שאינו זוכר, למה יהא נאמן בכך שאינו זוכר נגד העדאת עדים, והרי אפשר גם שמשקר במה שאומר שאינו זוכר, וצ"ע.

כתב הט"ז שאף בטענת להדי"ם צריך לישבע שאינו יודע שהודה לו בהודאה ברורה שחייב לו. **(קכח)** ש"ך שם סק"א, דטעיתי עדיף ממשטה,

משטה, וכמ"ש בשו"ע בסימן עה סעיף יז ובש"ך שם סק"ס.

כתב הסמ"ע סק"ב בהג"ה בשם המרדכי בשם ר"י שאע"פ שאין התובע טוען שישבע משביעין אותו, ובנוסחא אחרת במרדכי משמע דס"ל שאם לא תבע אין משביעין אותו, והסכים הסמ"ע לנוסחא שבידינו שמשביעין אותו, וכ"כ **הש"ך** סק"י.

(קכד) שו"ע סימן פא סעיף ג וסעיף בא, והיינו כשמודה שהודה לו אלא שטוען אני חייב לך, ולא טען טענת משטה, אין טוענים לו טענת השטאה, וחייב לשלם, ועי' ש"ך סק"י.

(קכה) שו"ע שם, דשמא לא נתכוין אביהם בהודאתו אלא להשטות, והיינו באופן שהוא עצמו אילו היה חי היה יכול לטעון כן והיה נאמן בכך, וכתב בערוה"ש שנשבעים יורשי הנתבע שלא פקדנו אבא שהיה חייב לך.

(קכו) כן פירש הסמ"ע דברי השו"ע בטענת להדי"ם, אבל אם אומר אמת שהודיתי אבל להדי"ם שאיני חייב לך כלום, ואינו טוען משטה, חייב לשלם.

(קכז) בשו"ע סימן פא סעיף א כתב שאפילו אינו טוען משטה אלא לא היו דברים מעולם פטור, דמילי דכדי (פי' דברים שאין בהם ממש) לא דכירי אינשי, ופירש הסמ"ע שאע"פ שהעדים מכחישים אותו לא הוחזק כפרן, דאפשר ששכח שהודה משום שלא ראה בתביעתו ובהודאתו דבר חשוב שיזכור, ואיכא

נד. לא אמרו שיכול לטעון משטמה אלא ביחיד, אבל צבור שהודו, יש אומרים שאינם יכולים לטעון משטמה (קכט).

נה. היה המודה שכיב מרע אינו יכול לטעון טענת משטמה (קל).

נו. יש אומרים שאם בשעה שהודה היה ממון הנתבע ביד התובע, אינו יכול לטעון טענת משטמה (קלא).

סעיף 1245

נז. יש אומרים שאינו יכול לטעון טענת משטמה אלא כשתבעו והודה לו, אבל

(קלא) שו"ע סימן פא סעיף ד, אפילו יש עדים שהוא ממנו של הנתבע, פירוש שאין זה תפיסה מכח ספק, והוסיף הסמ"ע שאפילו בא לידו מדעתו של נתבע כגון בהלואה או בפקדון, וגם יש עדים שראו הממון אצלו באופן שאינו יכול לטעון להד"ם או החזרתי לך, והטעם כתב הטור שהתפיסה עושה אותו כהודאה גמורה שאינו יכול לומר משטמה, כדלהלן.

והסמ"ע הביא בשם הלבוש דאירי שתפס הממון בשעת תביעה, וכיון שרואה הנתבע שתופס ממון, לא היה לו להשטות ולהודות, והסמ"ע דחה פירושו, והש"ך הסכים לדברי הלבוש, שלא איכפת לנתבע כמה שממונו בידו, שהרי יודע שיתחייב לתת לו ולא יוכל להכחיש, משא"כ כשתפס ממון על אותו חוב שתובעו עתה, לא היה לו להודות ולטעון משטמה.

עוד כתב הש"ך בשם בעה"ת בטעם דמהני תפיסה כשם דמהני גבי טענו חטים והודה לו בשעורים דפטור אף משעורים, משום דהוי כהשטאה, והקשה בגידולי תרומה דהא סברא דהשטאה הוא סברת הראב"ד, והבע"ת לא ס"ל כהראב"ד, אלא הטעם דפטור בטענו חטים והודה לו בשעורים משום דהוי כאילו הודה התובע שאין לו בידו שעורים, והש"ך מיישב דברי בעה"ת, ומ"מ כתב שהעיקר שם כהראב"ד, ועי' קצה"ח סק"ז, ועי' ט"ז מ"ש על דברי הסמ"ע.

ואע"ג דלקמן ס"ק סח כתב הש"ך שאינו נאמן לומר טעיתי במיגו דפרעתי, נאמן כאן במיגו דמשטה, וכתב בנה"מ שבמקום שאינו יכול לטעון משטה אינו נאמן בטענת טעיתי.

ופשוט שנאמן לומר פרעתי לאחר שהודיתי, שנאמן בכך אפילו בהודאה גמורה, כמו שיתבאר להלן סעיף טב, וכ"ש במקום שיכול לטעון משטה.

(קכט) רמ"א סימן פא סעיף א, והש"ך סק"ד נשאר בצ"ע לדינא בהלכה זו, ועי' ברכי יוסף סימן לב שהביא מחלוקת הפוסקים אם יש טענת השטאה והשבעה במודה להקדש.

ובמ"ש הרמ"א כאן בדין מי שאמר לחתנו תלמוד עם בנך, עי' מ"ש בזה בדיני שכירות פרק ח.

(קל) שו"ע סימן פא סעיף ב, שאין אדם משטה בשעת מיתתו (ומ"ש הש"ך בהגדרת שכ"מ, עי' מ"ש בדיני קנינים פרק טז), וכתב הש"ך בשם הב"י שאם הודה כשהיה שכ"מ, אע"פ שהבריא וקם על רגליו, חייב לשלם, והש"ך חולק, ועי' נה"מ סק"ג ובשעמ"ש.

כתב הרמ"א שם דה"ה אחרים שהודו לשכ"מ או שתקו לצוואתו הוי כהודאה, ואינם יכולים לומר שעשו שלא להכעיס השכ"מ, ועי' ט"ז, ועי' קצה"ח ונה"מ שם בדין שתיקה כהודאה, ועי' נחל יצחק, ועי' דיני קנינים פרק טז סעיף לו.

פתחי

פרק יא

חושן

דלא

אם הודה מעצמו בלא תביעה אינו יכול למעון משטח (קלב).

¹²³⁴⁵⁶⁷אוצר החכמה

גח. אם הודאת הנתבע היתה בהודאה גמורה, כגון שהודה בפני ב"ד (קלג), או שהודה בפני עדים שייחדם ואמר להם אתם עדי, בין שהנתבע אמר כן ובין שהתובע אמר כן והנתבע הסכים לדבריו (קלד), ואפילו לא הסכים בפירוש אלא ששתק למה שאמר התובע, שוב אינו יכול למעון משטח (קלה), ודוקא כשאמר תחלה מנה לי בידך ואמר הנתבע הן ושתק כשאמר התובע אתם עדי, אבל לא אמר הן, אלא שתק מתחלה ועד סוף, לא חשיב שתיתקו בהודאה (קלו).

נט. אמר בפני עדים הריני מודה בפניכם שיש לפלוני מנה אצלי, אם ניכר מדבריו שאמר כן דרך הודאה גמורה ולא בדרך שיחה, אע"פ שלא אמר אתם עדי, ואפילו שלא בפני התובע (קלז), היז הודאה גמורה וחייב

¹²³⁴⁵⁶⁷אוצר החכמה

שדרכם לשקר, ובפרט במ"ש דאף דלא טען טענינן ליה, ויפה כחו כשהודה בלא תביעה, צע"ג, ובקצה"ח סק"ח הסכים לדעת השו"ע וצ"ע. (קלג) בסמ"ע ס"ק יז כתב שבהודאה בפני ב"ד א"צ עדים ולא אתם עדי, ובשו"ע שם סעיף כד כתב ב"ד של ג', ועי' בנו"כ שם אם מהני ביחיד מומחה.

(קלד) שו"ע סימן פא סעיף ו, וכתב הש"ך שאם אמר הנתבע אתם עדי מהני אפילו שלא בפני התובע, וכן העלה הש"ך סק"כ.

(קלה) שו"ע שם, דשתיקה כהודאה.

(קלו) שו"ע שם סעיף ו, שיכול לומר לא חששתי להשיבך, והוסיף הסמ"ע משא"כ כשאמר תחלה הן, ואח"כ שתק חשיב כהודאה, דכשם שלא שתק תחלה היה לו לומר עתה אני רוצה שתהיו עדים, ומשמע מדבריו שאם מיחה שלא יהיו עדים מהני שלא יהא חשוב כהודאה גמורה, ובש"ך שם משמע שתלוי במה שב"ד מבין בדעתו של שותק אם נתכוין להודאה או לא.

(קלז) שו"ע סימן פא סעיף ה, וכ"ש כשאמר אתם עדי, במ"ש לעיל, ועי' ש"ך סק"כ ובקצה"ח סק"י, ועי' עוד להלן בדין טענת שלא להשביע.

(קלב) שו"ע סימן פא סעיף ה ורמ"א שם סוף סעיף בא, וביאר הסמ"ע דעיקר טענת משטח הוא משום שיכול לומר כשם שהשטית בי בתביעתך כך אני משטה בך בהודאתי, אבל כשלא תבעו לא שייך טעם זה, ועי' ש"ך ס"ק יד ובקצה"ח סק"ט, ועי' להלן בדין טענת שלא להשביע.

והש"ך ס"ק יב האריך להוכיח שדעת במה פוסקים שאף בלא תביעה יכול לטעון משטח, ואף אם לא טען טענינן ליה, והעלה שיכול המוחזק לומר קים לי (ומה שכתב הש"ך על דברי הסמ"ע שמפרש דברי הרמב"ם והשו"ע לקמן סעיף כא דלצודין קאמר, שהוא דוחק, צ"ע למה תלה פירוש זה בסמ"ע, שלבאורה הם דברי הרמ"א בסוף הסעיף שם), ולא הסביר הש"ך סברת החולקים, שהרי סברת השו"ע נכונה דלמה לו להשטות בו, ובעין מ"ש הב"י בסימן קפג סוף סק"ג בשם הרשב"א בתשובה דמה עשה לו זה שהוא משטה בו, ובערוה"ש הסביר דיעה זו שיש בני אדם שדרכם להשטות אף בלא תביעה, וצ"ע דוכי משום שיש בני אדם משטים נסמוך על זה, והרי יש גם בני אדם

¹²³⁴⁵⁶⁷אוצר החכמה

לשלם (קלח), ואפילו אין עדי הודאה כאן, ויש עדים ששמעו ההודאה בפני עדים אחרים ה"ז הודאה גמורה לחייבו (קלט).

פ. החביא התובע עדים והנתבע לא ידע שיש עדים, ואמר לו התובע מנה לי בידך, ואמר הנתבע הן, חזר התובע ואמר רצונך שתודה לי בפני עדים, ואמר הנתבע הייתי מודה לך בפני עדים אלא אני מתיירא שתכפה אותי לשלם מיד, אע"פ שהעדים שמעו כל זה, אין זה כהודאה בפני עדים (קמ).

פא. נחלקו הפוסקים כשהודה בפני עד אחד, אם חשוב כהודאה לענין טענת משטה (קמא).

פב. אף במקום שהודה בהודאה גמורה שאינו יכול לטעון משטה (קמב), אם טוען פרעתי אחר ההודאה נשבע היסת ונפטר (קמג), אבל אם טוען להדי"ם שלא הייתי חייב לך מעולם אינו נאמן (קמד).

טענת שלא להשביע את עצמו בהודאה

פג. המודה מעצמו בפני עדים דרך הודאה גמורה שהוא חייב לפלוני מנה,

ועי' בשו"ע שם סעיף יג בדין ערי ושכבי (כל השומעים בין שהם ערים ובין שהם ישינים, רש"י) יהיו עדים, וגם בזה עיקר החידוש דכל שהיה לו להעלות על הדעת שיש שם עדים השומעים הודאתו, הוי הודאה, ואם לאו אינה הודאה, וכמו שנתבאר.

(קמא) בשו"ע סימן פא סעיף י פסק דהוי הודאה, והש"ך שם ס"ק כב האריך להוכיח מדברי כמה פוסקים דלא הוי הודאה, ועי' קצה"ח שם ובשעמ"ש. **(קמב)** כמו שנתבאר לעיל.

(קמג) שו"ע סימן פא סעיף ו וסימן עט סעיף י, וביאר הסמ"ע דהוי כשאר מלוה ע"פ עדים שיכול לומר פרעתי, וכמו שנתבאר לעיל.

(קמד) שו"ע סימן עט שם, שהרי העדים מכחישים אותו ואומרים שהודה לו, והודאת בע"ד כמאה עדים דמי.

(קלח) שו"ע שם, ואינו יכול לטעון משטה, ועי' סמ"ע ס"ק כ וש"ך ס"ק כא ובט"ז שם, ועי' להלן בדין טענת שלא להשביע.

(קלט) שו"ע שם סעיף ט.

(קמ) שו"ע סימן פא סעיף יא, וכתב הסמ"ע דביון שלא עלה על דעתו שיש שם עדים, יכול לומר להשטות אמרתי, ובסמ"ע ס"ק כז הוסיף אפילו אמר אתם עדי, ולפי"ז נראה דכ"ש כשלא שאל רצונך שתודה וכו' ואע"פ שאמר הן, ביון שלא ידע שיש עדים יכול לטעון משטה, ועי' להלן.

הש"ך בס"ק כד הביא בשם הטור בסוף סימן לב באם לאחר שאמר לו רצונך שתודה וכו' אמר הנתבע הן, שדעת הרמ"ה דחשיב כהודאה בפני עדים, ודעת הרא"ש שאינה הודאה, והש"ך העלה עיקר כהרא"ש, דכל שלא אמר אתם עדי ולא ידע שיש עדים, לא הוי הודאה.

וכשבא פלוני לתבעו אומר איני חייב לך כלום, ומה שהודיתי לא היה אלא שלא להשביע את עצמי (שלא להראות עשיר), בין שהוא עני ובין שהוא עשיר (קמח), בין שהוא בריא בשעת הודאה ובין שהוא שכ"מ (קמו), נאמן (קמז).

סד. אם היה התובע שם (קמח) כשהודה בפני העדים, נחלקו הפוסקים אם יכול למעון שהודה כדי שלא להשביע את עצמו (קמט), ויש אומרים שלדעת הפוסקים שאפילו הודה בפני התובע יכול למעון, אפילו אמר אתם עדי יכול למעון שלא

בדרך הודאה, ואפ"ה אמרין בשכ"מ שלא להשביע, השיג הש"ך והוכיח שלדעת הרי"ף והרמב"ם בשכ"מ שהודה דרך הודאה לא אמרין שלא להשביע.

(קמז) שו"ע שם, וכתב הסמ"ע דאע"ג דבסימן רנה סעיף ב כתב השו"ע בשכ"מ שהודה דרך הודאה ולא היה חשש הערמה אין אומרים שלא להשביע, תירץ הסמ"ע דהתם איירי באחד האופנים שאינו יכול למעון שלא להשביע, והש"ך דחה דברי השו"ע בדעת הרמב"ם דהכא איירי בדרך הודאה, והש"ך סובר דשאני התם דאיירי בשכ"מ וכיון שהודה דרך הודאה לא אמרין שלא להשביע, אפילו שלא בפני התובע, והתומים מתרץ דהא דסימן רנה איירי בשמת דלא טענין שלא להשביע, אבל אם עמד וטוען שהודה כדי שלא להשביע, טענתו טענה.

(קמח) נראה פשוט דלאו דוקא תובע, שהרי הכא איירי במודה בלא תביעה, אלא כונת השו"ע על מי שהודה שהוא חייב לו.

(קמט) בשו"ע סימן פא סעיף יד הביא ב' דיעות, ובדיעה ראשונה שהביא בסתם כתב שאינו נאמן בטענת שלא להשביע, ובדיעה שניה בשם ויש מי שאומר כתב שנאמן, ובש"ך סוף ס"ק לד סיכם הלכה זו, שאם הודה דרך הודאה ולא היה התובע עמו יכול למעון שלא להשביע, ואם הודה בפני התובע, אפילו בלא תביעת התובע, ואפילו שלא בדרך הודאה אינו יכול למעון שלא להשביע.

(קמה) רמ"א סימן פא סעיף יד, ובסמ"ע כתב דבעני הוי רבונתא טפי משום דבלא"ה אין מחזיקים אותו כעשיר, ואפ"ה יכול למעון שלא להשביע, כדי שיחזיקוהו בעני יותר, ובשם הלבוש כתב דבעשיר הוי רבונתא טפי שאע"פ שהוא בלא"ה עשיר יכול לומר שלא להשביע יותר, והסמ"ע דחה דבריו.

בש"ך ס"ק לא כתב שהמודה במעות הלואה, אע"פ שהוא חייב לא מיקרי עני שהרי המעות בידו שלהוצאה ניתנו, ועפ"ז כתב שאם הודה על פקדון שבידו והיו מחזיקים אותו בעני, שאף לדעת הפוסקים שהביא הש"ך ס"ק לה שאף בפקדון אמרין שלא להשביע, מודים בזה שהיה מוחזק בעני שאינו יכול למעון שלא להשביע, שבפקדון לא חשוב כשלו להוציאו מכלל עני, וכ"ש לדעת הפוסקים דבהודאת פקדון לא אמרין שלא להשביע, וקצת צ"ע באיזה סכום חשוב עשיר, שנאמר שבגלל אותו סכום יחשב כעשיר.

(קמו) שו"ע שם, וכתב הסמ"ע דאע"ג דלגבי טענת משטה אמרין שאין אדם משטה בשעת מיתה, גבי טענת השבעה גם בשכ"מ אמרין כדי שלא להשביע את בניו הודה לו, ובסמ"ע סק"ל כתב שאם אין לו בנים לא אמרין שלא להשביע בשאר יורשים, והש"ך חולק, שאפילו אין לו כלל יורש אחר, כגון שהיה דאיסור גיורא, משמע בגמרא דאמרין.

ובמה דמשמע מלשון השו"ע דאיירי הכא

אוצר החכמה

אוצר החכמה

אוצר החכמה

להשביע (קנ), ויש אומרים שאם אמר אתם עדי בכל אופן אינו יכול למעון שלא להשביע (קנא).

1234567

פה. יש מי שאומר שמענת שלא להשביע אינה מענה אלא כשמודה מעצמו, אבל אם זה תובעו אינו יכול למעון כן (קנב).

פו. יש אומרים שמענת שלא להשביע, אע"פ שאינו מוען, מוענים לו (קנג).

1234567

פז. המודה בכתב ידו שחייב מנה לפלוני (קנד), או שעשה קנין על ההודאה, או שהודה לו במעמד שלשתן (קנה), אינו נאמן לא במענת משטה ולא במענת שלא להשביע (קנו).

פח. כתב על חפץ שלו שם של אחר, יכול לומר שלא להשביע עשה כן (קנז), וכן אם כתב בפנקסו שחפץ זה הוא של פלוני (קנח).

1234567

ועי' בשו"ע שם מ"ש בהלכה זו לענין חיוב שבועה בטענת שלא להשביע.

(קנ) שו"ע שם סעיף טו, ועי' בנו"כ שדנו אם איירי כשאמר התובע אתם עדי או אמר הנתבע. (קנא) רמ"א שם, והסכים הש"ך לדעת הרמ"א. (קנב) שו"ע סימן פא סעיף טז, ועי' סמ"ע שם שלכאורה אין חולק בזה, ולמה כתב בשם יש מי שאומר, ועי' בש"ך שם, ובזה דין שלא להשביע הוא להיפך מדין השטאה, כמו שנתבאר לעיל.

אוצר החכמה

ועי' ערוה"ש מ"ש במקום שנאמן בהשטאה ולא בהשבעה, וכן במקום שנאמן בהשבעה ולא בהשטאה, למה לא יהא נאמן במיגו מזה לזה, ותירץ דהוי כמיגו במקום אנן סהדי, שבוה אין דרך להשטות ובוה אין דרך לטעון שלא להשביע, ונראה שהוא עפ"י דברי הש"ך בסק"ח. ובערוה"ש מנה אחת לאחת האופנים שיכול לטעון משטה והאופנים שיכול לטעון שלא להשביע.

(קנג) רמ"א סימן פא סעיף יד, ובש"ך ס"ק לט

כתב שכמה פוסקים חולקים בזה.

(קנד) בשו"ע סעיף יט כתב שה"ה המוסר לחבירו שטר שכתוב בו שהוא חייב לו מנה, הוי הודאה גמורה, והיינו שלא כתב עתה השטר, ועי' ש"ך ס"ק מט ובקצה"ח ס"ק יח, ובדין זה איירי שמסר לו השטר, כמ"ש הרמ"א שם, אבל בכתב ההודאה ולא מסר לו אינו כלום, ועי' ש"ך ס"ק מה.

(קנה) דגם מעמ"ש הוי כקנין, ואין לאחר קנין כלום, ובסימן קכו סעיף יג משמע דדוקא כשהיה מעמ"ש בפני עדים אינו יכול לומר טעיתי או משטה, אבל הש"ך שם ס"ק נד כתב דאפילו שלא בפני עדים הוי קנין.

(קנו) שו"ע סימן פא סעיף יז, ועי' קצה"ח ונה"מ שם, וכתב הש"ך ס"ק מג דמ"מ נאמן בטענת טעיתי, אם יש לו מיגו דפרעתי, ובשו"ע סעיף כ איירי בהוברר שטעה ונאמן בלי מיגו, ועי' רמ"א סעיף כג ובש"ך שם ס"ק נט.

(קנז) רמ"א סימן פא סעיף יז, ועי' נחל יצחק.

(קנח) ש"ך שם ס"ק מה.

פט. התובע מחבירו חפץ שבידו ואומר שהוא שלו, והנתבע השיב אינו שלך אלא של פלוני אחר, אינה הודאה כלפי אותו פלוני (קנט), ויש אומרים דהוי הודאה (קס), ומ"מ נאמן לומר טעיתי ושל אחר הוא, במינו דהחזרתי לאותו פלוני (קסא).

ע. ראובן אמר לשמעון מנה ללוי בידך, ואמר שמעון הן, ואמר ראובן אתם עדי, אע"פ שלא בא ראובן בשליחות לוי ה"ז הודאה ואינו יכול לטעון לא טענת משטה ולא טענת שלא להשביע (קסב), ואפילו לא אמר אתם עדי אינו יכול לטעון משטה (קסג).

עא. ב"ד שהכריזו שכל מי שיש בידו ממון של יתומים יודיע לב"ד הוא או שלוחו, והודה אחד ע"י שליח, אינו יכול לטעון אח"כ טענת שלא להשביע, כיון שהיתה קצת תביעה ע"י ב"ד, ולאידך גיסא אינו יכול לטעון משטה, משום שלא היתה תביעה מצד הבע"ד עצמו (קסד).

דכשם שהשטית בי, אינו יכול לטעון טענת השטאה, ולכאורה משמע מלשון השו"ע דטענת שלא להשביע יכול לטעון, שהרי אין כאן תביעה מצד הבע"ד, אבל בשם בעה"ת כתב הסמ"ע דגם טענת השבעה אינו יכול לטעון, אפילו בלא אתם עדי, ולכאורה צ"ע בלשון השו"ע למה לא הזכיר בסיפא שאינו יכול לטעון שלא להשביע, ועוד למה התחיל ברישא אמר אתם עדי, והוצרך לסיים ולא עוד וכו', הול"ל בבא אחת אפילו לא אמר אתם עדי, שוב ראיתי שהט"ז תמה כן על לשון השו"ע, ולכן מפרש דמ"ש בשו"ע ולא עוד אלא אפילו לא אמר אתם עדי, קאי דוקא בשלא בא בהרשאה, אבל בא בהרשאה הרי שלוחו כמותו וחשיב כאילו הבע"ד עצמו תובעו, ושפיר יכול לטעון משטה.

(קסד) רמ"א סימן פא סעיף יד, ומ"ש שהודה ע"י שליח, נראה דלאו דוקא, אלא מעשה שהיה כך היה, ומ"מ נלמד דשליח הנתבע בהודאה חשיב כהודאת הנתבע עצמו, ועי' ש"ך סק"מ.

(קנט) שו"ע סימן פא סעיף כג, דכיון שלא היה לו לומר אלא שאינו שלך, אינו אלא שיחה בעלמא, והש"ך מפרש דאירי שהפלוני לפנינו, ומשמע שאפילו אינו טוען טענה מסוימת נגד אותו פלוני, אינו חייב כלום, וצ"ע.

(קס) רמ"א שם, והש"ך כתב שאין כאן מי שחולק.

(קסא) רמ"א שם, והיינו שאומר שטעה בחלק מהודאתו, אבל אם חוזר לגמרי מהודאתו וטוען שהוא שלו, אינו נאמן, רמ"א שם, ועי' ש"ך שם, ומשמע דטענת השטאה והשבעה בכל אופן אינו יכול לטעון, ולכאורה כשהודה לראובן שהוא של לוי ה"ז באינו תובעו, ובשלמא טענת משטה הרי אין בעל החפץ תובעו, אבל טענת שלא להשביע למה לא יוכל לטעון, ועי' להלן.

(קסב) שו"ע סימן פא סעיף כד, כמבואר לעיל דכל שאמר אתם עדי אינו יכול לטעון משטה ולא להשביע.

(קסג) שו"ע שם, והסביר הסמ"ע דכיון שהבע"ד לא תבעו רק אחר ולא שייך הטעם

עב. התובע משנים מנה לי בידכם, ואחד מהם הודה באתם עדי והשני שתק, ^{ה"ז} ה"ז הודאה לגבי זה שהודה, אבל לא לגבי זה ששתק, אע"פ שהם שותפים (קסה).

עג. התובע מחבירו מנה בלא אתם עדי, ונתן לו חמישים, אינו יכול לחזור ולטעון משטה על מה שנתן כבר (קסו).

עד. המודה מעצמו לפני שכ"מ שחייב לו מנה, אינו יכול לטעון טענת שלא להשביע (קסז).

עה. ^{אוצר החכמה} המודה לחבירו בפני עדים שקיבל ממנו ע"ח החוב סך כך וכך, או שמחל מקצת חובו, א"צ לומר אתם עדי, ובין במלוה ע"פ ובין במלוה בשטר אינו יכול לטעון לא טענת משטה ולא טענת שלא להשביע (קסח).

הטעם דאם שלא להשביע היה לו להודות בפני בריא, שמסתמא לא יתבענו שהרי יודע באמת שאינו חייב לו, משא"כ כשמודה לפני שכ"מ שאם ימות לא ידעו היורשים שהודה כדי שלא להשביע ויתבעוהו ויצטרך לישבע ויתגלה הדבר שהוא עשיר, ובש"ך משמע שבשכ"מ שהודה אמרין טענת שלא להשביע, וכתב שאפשר שאף אם הודה לשכ"מ יכול לטעון שלא להשביע.

(קסח) שו"ע סימן פא סעיף כט, והביא הסמ"ע מלשון הטור שכתב דה"ז רומה לפורע חובו בפני עדים שהמעשה נגמר בראיה וא"צ לומר אתם עדי, ה"נ ההודאה נגמרת בעדותו, והש"ך הסביר שאין טענת משטה ושלא להשביע אלא בנתבע ולא בתובע.

(קסה) שו"ע סימן פא סעיף כה, וכתב הסמ"ע דקמ"ל שהמודה חייב בכולו, כמ"ש בשו"ע סימן עז סעיף ה, שאינו יכול לחייב שותפו בהודאתו, ובש"ך הביא בשם הב"ח שאם אינם שותפים אינו חייב אלא מחצה (ונראה שלגבי החצי השני יכול לומר משטה, וצ"ע), ואם הם שותפים ה"ז כמודה שקיבל ע"ח השותפות וחייב גם בחצי השני מדין ערב, כמ"ש בשו"ע סימן עז סעיף א, ועי' דיני שותפים.

(קסו) שו"ע סימן פא סעיף כו, והש"ך הביא בשם הב"י שהראב"ד חולק וסובר שאף לגבי מה שנתן יכול לטעון משטה, והש"ך כתב שהראב"ד אינו חולק.

(קסז) שו"ע סימן פא סעיף כז, והסביר הסמ"ע